

Jón Jensson - Enn um sambandsmálið (1908)

Útgáfa 1.0 af rafræna skjalinu

Þetta PDF skjal er hluti afraksturs skönnunar á prentuðu eintaki af téðu riti. Markmið þessarar útgáfu er að veita almenningi færi á að eignast sitt eigið rafrænt eintak af því án endurgjalds.

Skjalið er upprunalega birt á vefnum <https://urlausnir.is>. Þar má finna rafrænar útgáfur hinna bindanna og verða nýrri útgáfur af skjölunum í boði þar.

Takmörkun ábyrgðar

Höfundur skjals þessa afsalar sér allri ábyrgð, að því marki sem lög heimila, vegna beinnar og/eða óbeinnar notkunar skjalsins sjálfs eða afurða sem af því leiðir. Þó að stefnt hafi verið að því markmiði að skjalið endurspegli sem best innihald upprunalegu bindanna er hvorki hægt að tryggja né ábyrgjast að það hafi tekist. Framangreint á einnig við um efnislegt innihald prentuðu eintakanna sem skönnuð voru.

Höfundaréttur

Höfundur skjals þessa álitur að hvers kyns höfundaréttur á prentaða eintakinu sé útrunninn.

Hvers kyns höfundarréttur sem höfundur skjalsins gæti hafa skapað sér til handa með skönnuninni sjálfri eða öðru framlagi sínu til sköpunar þess, skal vera meðhöndlaður í samræmi við Creative Commons Zero höfundaleyfið (CC0 1.0 Universal eða síðari útgáfa þess).

Ábendingar

Séu ábendingar um mögulegar úrbætur á skjalinu er hægt að koma þeim á framfæri við höfund þess.

Athugasemdir um þessa útgáfu

Skannað var eintak í vörslu Bókasafns Kópavogs.

Höfundur skjalsins: Svavar Kjarrval (svavar@kjarrval.is)

101-

949.16
Jón
e

Enn um

sambandsmálið

eptir

Jón Jensson

Reykjavík

Prentsmiðjan Gutenberg

1908

BÓKASAFN KÓPAVOGS

UNION

1111 1111 1111 1111

1111

1111 1111

1111

1111 1111 1111 1111

Það hefur komið Ísafold illa, að jeg skyldi hafa leyft mjer að skýra þjóðinni skýrt og skilmerkilega frá skoðun minni á þeim stórkostlega óvænta frelsisauka, sem Íslendingum stendur til boða samkvæmt frv. millilandanefndarinnar.

Hún »nær ekki upp í nefið á sér fyrir reiði«, yfir því að jeg skuli leyfa mjer að reyna að trufla ritstjórann og þá fjelaga hans í því starfi, er þeir eru að vinna að, að spilla framgangi þeirrar stærstu rjettarbótar, sem Ísland hefur nokkurn tíma átt kost á.

Hún vill, að eftir að jeg og landvarnarmenn höfum með margra ára striti og meiri fyrirhöfn og þrautum, en ókunnugir gjöra sjer í hugarlund, orðið að reka ritstjóra hennar og hans flokk, ýmist með góðu eða illu, til að hverfa aftur af innlimunarbrautinni, sem hann var kominn inn á 1903, og taka upp aftur frelsismál Íslands á stefnuskrá blaðs sins, og eftir að vjer höfum með þessu neytt hann til að taka upp þann málstað, er vann honum traust allra góðra Íslendinga — hann, ritstjórinn vill nú, segi jeg, að jeg horfi á það þegjandi, að hann misbrúki þetta traust þjóðarinnar, sem vjer höfum visað honum veginn að, til þess að fylla þjóðina með ófyrirleitnum ósannindum um innihald nefndarfrv. og rjettarstöðu landsins eins og hún er nú, og fæla þjóðina frá að taka frelsinu nú þegar það býðst, svo að árangur af starfi voru verði verri en enginn og þjóðin ver sett en hún hefur nokkurntíma áður verið.

Því að það er áreiðanlegt, að þjóðin verður ver sett eftir en áður, ef hún hafnar frv. Hún hefur þá gefið öllum heiminum sönnun fyrir því, að hún hefur ekki vit á að ráða sjálf málum sínum, og það verður álitid eðlilegt af öllum, að Danir haldi áfram að hafa stjórnina yfir oss og þessu landi. Dönum verður þá ekki lengur um það kent, að Ísland er ófrjálst og undirlægja Danmerkur, því að þeir hafa boðið Íslendingum fullt sjálfstæði. En Íslendingar hafa ekki viljað þiggja frelsið, heldur slegið hendi við því, er það var að þeim rjett. Og verður það ekki eitthvað skritið, þegar Íslendingar svo byrja aftur að »krefjast« landsrjettinda sinna af Dönum, sömu landsrjettindanna sem þeir hafa ekki áður viljað taka við af þeim? Hverju ætli Danir svari þá?

Ísafold þykist nú í síðasta blaði (18. júlí) vera að reyna að hrekja skoðanir minar um nefndarfrv., sem jeg setti fram í nýútsendum smáritlingi (Tvær ritgjörðir). En hún gjörir ekki annað en rangfæra og spilla rjettu máli.

Hún segir að jeg sje reiður. Jeg veit ekki hvaðan hún hefur það. Í ritlingi mínum er ekkert sem bendi til þess. Það er hvergi reiðiorð í honum; en hitt er satt, þó að það sjáist ekki heldur á ritlingnum, að jeg er sár yfir hegðun minna fyrri skoðanabræðra og skammast mín fyrir þá. Og það er líklega einmitt þessvegna, að jeg er farinn að ganga svo álútur, að Ísafold hefur orðið að láta það mál til sín taka.

Það sem Ísafold og hennar fylgiblöð segja af framkomu minni á Galtarholtsfundinum, að jeg hafi þar komið »ókurteislega fram og beinst ó-

hæfilega að fjarverandi mönnum«, er blátt áfram visvitandi ósannindi frumvarpsfjenda, sem urðu sjer þar til minnkunar fyrir fáfræði sína og útúr- snúninga og höfðu því enga frægðarsögu að segja af sjálfum sjer, en gripu þá til þess óyndisúrræðis að »fóna« til blaða sinna óhróður um andstæðinga sína. Jeg beindist ekki persónulega að neinum fjarverandi manni á fundinum, en jeg minti menn á og benti á, hverju 3 höfuðpaurar mótsþyrnunnar gegn frv., Kr. J., Sk. Th. og Bj. J. hefðu haldið að mönnum og hjeldu að þeim á prenti, og það þóttist jeg hafa leyfi til að gjöra og verða að gjöra málsins vegna, enda fengi vist Björn Jónsson fáa menn til að samsinna því, að ekki mætti minnst á ræður í alþingistiðindum eða blaðagreinar nema höfundar væri viðstaddir.

En svo að jeg viki aftur að aðfinnslum Ísa- foldar við ritling minn, hvað er það þá sem hún hefur þar að segja?

Henni kemur það illa, að jeg skuli segja »að nefndin öll, að Sk. Th. einum undanteknum, hafi tekið til greina allar kröfur Þingvallafundarins 1907, eins og frjálsslyndi flokkurinn á þingi 1907 útlistaði þær í erindisbrjefi, er hann gaf mönnum þeim, er hann kaus í nefndina úr sinum hóp«.

Og það er von þótt Isafold falli illa að heyra þenna sannleika.

Frjálsslynda flokknum á þingi 1907 þótti Þing- vallafundarályktunin of óákveðin og ekki taka nóg tillit til torfærna þeirra og takmarkana, er óhjá- kvæmilega mátti sjá fyrir að mæta myndu nefnd- armönnum frá Dana hálfu, ef samningatilraunin átti ekki að vera fyrirfram dauðadæmd, og hann taldi því hyggilegt að binda nefndarmenn við um-

boð eða erindisbrjef, er markaði það, hve langt þeir mættu fara í tilslökunum.

Nú hef jeg sagt, að nefndarmenn hafi fengið teknar til greina allar þær kröfur, er erindisbrjefið, tilgreinir. Ísafold og Sk. Th. og öll halarófan neitar því. Ísafold & Co. er ánægt með erindisbrjefið *þykir það ágætt og óaðfinnanlegt, og erindisbrjefið er því ekki aðeins mælikvarði fyrir því, hvað frjálshyndi flokkurinn á þinginu í fyrra taldi aðgengilegt og æskilegt fyrir Ísland, heldur einnig er það sönnun fyrir því hvað Ísafold & Co., allir frumvarpsfjendur að meðtöldum Sk. Th., sem fyrstur birti erindisbrjefið á prenti, telja nú aðgengilegt fyrir Ísland.* Það er því mikið undir því komið að þetta erindisbrjef sje athugað vandlega, og jeg prenta það því hjer í fullu líki.

Útdráttur

úr gjörðabók þjóðræðisflokksins á alþingi
11. júlí 1907.

Fundarályktun

um samningsgrundvöll í sambandsmáli Íslands og Danmerkur.

Ísland skal vera frjálst sambandsland Danmerkur, í konungssambandi við hana, með fullveldi yfir öllum sínum málum.

Fela má þó Dönum að fara með ýms mál fyrir Íslands hönd, meðan um semur, þau er eptir ástæðum landsins þykir gjörlegt, t. d. konungserfðir, hervarnir, utanríkis-mál, mynnt.

Öll önnur mál skulu Íslendingar vera einráðir um með konungi, og verða þau að sjálfsögðu eigi borin upp í ríkisráði Dana.

Sjerstaklega skal það tekið fram, að auk þeirra mála, sem nú eru talin íslensk sjermál, skal áskilinn sjerstakur íslenskur þegnrijettur; semja má þó svo að Danir fái að

njóta þegnrijettar á Íslandi gegn því, að Íslendingar hafi sama rjett í Danmörku og Danir.

Fáni skal og vera sérstakur fyrir Ísland, en til samkomulags má vinna, að ákveðið sje, að íslensk skip hafi danskan fána í utanríkis höfnum.

Rjett til fiskiveiða í landhelgi hafa Íslendingar einir, en með samningi má veita Dönum rjett til þeirra, gegn því, að þeir annist landhelgisvarnir hjer við land, meðan þörf er, eða láti önnur hlunnindi í móti koma.

Fé á konungsborð má bjóða fyrir Íslands hönd að tiltölu við fólksfjölda.

Framanritaðri fundarályktun til staðfestingar eru undirrituð nöfn allra flokksmanna.

Björn Kristjánsson. Jóh. Jóhannesson. Ólafur Briem.

Ólafur Ólafsson. Ólafur Thorlacius. Sigurður Stefánsson.

Sigurður Jensson. Skúli Thoroddsen. Stefán Stefánsson.

Vallýr Guðmundsson. Þorgr. Þórðarson.

Með athugasemd undirskrifar:

Magnús Andriesson.

Jeg skal nú athuga þetta merkilega skjal, sem frumvarpsfjendur hafa viðurkennt sjálfir að fullnægði kröfum vorum og því vilja enn halda fast við sem gott og gilt í alla staði, svo að ekki aðeins sjeu nefndarmenn vitalausir með öllu, ef þeir hafa fylgt því, heldur sje frv. þá einnig ágætt í alla staði.

Við 1. greinina er það að athuga að þar er Ísland *ekki* nefnt *riki* heldursambandsland. Menn voru þá ekki eins orðsjúkir og nú. Björn Jónsson skrifaði meira að segja sjálfur í »Ísafold«, eptir að blaðamannaávarpið kom út, að vjer gjörðum ekki kröfu til að verða ríki. Hann var ekki lengra kominn þá. En nú er í nefndarálitinu, sem er eins gilt í þessu tilliti og frv. sjálft, tekið fram berum orðum að Ísland verði »ríki útaf fyrir sig við hliðina á Danmörku«. Svo að þar kemst nefndin fram úr erindisbrjefinu.

Útaf 2. gr. hefur verið gjört mesta óveður. Það eru orðin »meðan um semur«, sem mest lætin hafa orðið útaf. Í ritlingi minum ætlaði jeg ekki að fara út í röksemdafærslu, heldur skýra aðeins frá skoðun þeirri, er jeg með rækilegri rannsókni frv. hafði komizt að um innihald þess, því að hitt hefði orðið lengra mál en jeg hafði tíma til að koma af, og það var í samræmi við þetta, að jeg tók ekki orðin »meðan um semur« fremur en önnur orð frv. til sjerstakrar útlistunar. En af því svo mikið hafði verið lagt uppúr orðunum móti frv., vildi jeg þó sýna að jeg hefði veitt orðunum sjerstaka eptirtekt, og setti því athugasemd um það í ritl. og kallaði það orðhengilshátt að leggja nokkuð uppúr þeim orðum gegn nefndarmönnum. Það er því nokkuð undarlegt af Ísafold að segja að jeg hafi hummað *þetta* atriði fram af mjer. Jeg hummaði það einmitt síður fram af mjer en önnur atriði í frv. Jeg vildi ekki að menn gætu sagt, að jeg færi í felur með eða vildi leyna orðum, sem menn höfðu lagt svo mikla áherzlu á.

Orðin »meðan um semur« á nú eptir minni skoðun að skilja svo sem þar stæði t. d.: svo lengi sem um semst með nefndarmönnum. Jeg álit því að nefndarmönnum hafi verið heimilað með orðunum að ganga að hvaða tímatakmörkun sem fengist gat á meðferð Dana á málunum og einnig til að ganga að því að meðferð þeirra hjeldist um óákveðinn tíma, þar til er báðir aðilar kæmu sjer saman um breyting, og að þeir því hafi haft fulla heimild til að semja eins og þeir gjörðu. Nefndarmenn hafa meira að segja komizt að betri kjörum en erindisbrjefið heimilar í þessari grein, þar sem þeir eptir henni máttu fela Dönum öll utanrikismál skilyrðis-

laust eða án nokkurrar hluttöku í þeim af vorri hálfu, en eptir frv. útheimtist samþykki vort til þeirra þjóðasamninga er Ísland snerta til þess þeir nái gildi fyrir Ísland, og er þetta ekki smálitill vinningur.

Jeg er ekki í vafa um að þessi skilningur á orðunum »meðan um semur« er hinn rjettasti og eðlilegasti, ef ekki sá einasti sem mögulegur er. »Ísafold« telur það sjálfgefið að orðin eigi að skilja svo sem þar stæði: svo lengi sem vjer (Íslendingar) viljum. Hún lætur eins og Dönum komi samningurinn ekkert við, þeir megi ekkert atkvæði hafa um varanleik hans. En auðvitað yrðu Danir líka, eptir þeim skilningi er »Ísafold« aðhyllist, að geta sagt upp fyrirvaralaust, hvenær sem þeir vildu. Jeg efast um að orðin eins og þau standa geti skilið þannig. Til þess hefði þurft að standa t. d. »meðan um semur milli Íslendinga og Dana«; annars eiga orðin aðeins eða beinast við hinn upphaflega samning einan, sem nefndarmenn áttu að undirbúa eða semja um.* Og víst er það, að samningar hefðu allir verið fyrirfram dauðadæmdir, ef ekki mátti fela Dönum málin nema svo lengi, sem

* Fjallkonan kemur með all-laglegt dæmi til að skýra orðin »meðan um semur«, sem jeg get notað — til að sýna einmitt hið gagnstæða því er Fjallkonan þykist sanna. Ef landsstjórnin hefði sett í veitingabréf mitt, að jeg skyldi þjóna yfirdómaraembættinu meðan um semur, þá þýddi það, ef enginn annar samningur væri gjörður. að stjórnin gæti sagt mjer upp embættinu þegar henni sýndist. En ef landsstjórninni væri falið að fá mig til að þjóna embættinu »meðan um semur« þá líti málið öðru vísi út. Þá væri það lagt landsstjórninni á vald að veita mjer embættið svo að jeg sæti ekki í því bara »meðan um semur«. Meðan um semur markar í erindisbrjefinu heimildarsvið nefndarmannanna til að semja, en er þar ekki sett sem samningsákvæði í samningnum við Dani.

oss þóknaðist, svo að vjer gætum rekið Dani frá málunum nær sem vjer vildum fyrirvaralaust. Þyk-ir mönnum sennilegt að þetta hafi verið hugsun þingflokksins, sem gaf erindisbrjefið? Víst er að jafnvel Sk. Th. hefir ekki fylgt þessum skilningi, þarsem hann vildi samþykkja langan uppsagnartíma á sameiginlegu málunum. En það er ekki nema um tvennt að velja, þenna skilning, ef hann er mögulegur, sem jeg efa, og þann er jeg tel rjettan.

Ekki hafa þá nefndarmenn heldur brotið þessa grein brjefsins. Þvert á móti. Frv. er einnig þar stórum betra.

3. gr. um ríkisráðið er fullnægt.

4. gr. um þegn-rjett sjerstakan. Þar leyfir erindisbrjefið að semja svo, að Danir skuli (um aldur og æfi?!) njóta á Íslandi islenzks þegn-rjettar. Ólíkt er það rifara tiltekið, að veita þannig Dönum hlutdeild í þeim rjetti, er oss átti sem þjóð að vera sárast um, heldur en jafnrjettisákvæðið í frv., sem að eins tryggir Dönum sama rjett, er vjer, af sjálfum oss, samningslaust myndum hafa veitt þeim sem hverjum annarar þjóðar þegnum, er hér vildu setjast að, og hafa nefndarmenn því einnig hjer náð betri samningum, en brjefið tilskilur.

Eptir 5. gr. mátti vinna það til samkomulags, að islenzk skip — um aldur og æfi?! — hefðu danskan fána í utanríkishöfnum. Eptir frv. verður oss frjálst að sigla hvar sem er undir vorum eigin fána eptir 25—37 ár. Eitthvað litið hafa þá nefndarmenn umbætt þar.

Eptir 6. gr. máttu nefndarmenn veita Dönum rjett til fiskiveiða hér í landhelgi svo lengi sem þeim sýndist, í skiptum fyrir einhver hlunnindi oss

til handa frá Dönum. Þennan rétt hafa nefndarmenn ekki notað sjer.

7. grein er það verri en frv., að eptir frv. á að ákveða borðfje konungs og konungsættar eptir hlutfallinu milli tekna Íslands og Danmerkur, en það er Íslandi betra en hitt, að miðað við sje fólkstölu.

Það sjest af þessu, að jeg hef ekki tekið of djúpt í árinni, er jeg í ritlingi mínum segi allar þær kröfur fengnar, er frjálslýndi flokkurinn á alþingi 1907 taldi oss frekast geta vænzt eptir að fá og eiga að æskja eftir og þiggja. Jeg hef einmitt ekki tekið nógu djúpt í árinni, því að frv. er miklum mun betra en erindisbrjefið gerir ráð fyrir.

Hvers vegna ræðst þá ekki Ísafold & Co. á erindisbrjefið og á frjálslýnda flokkinn á alþingi, þar á meðal Sk. Th.?

Og hvernig geta þingmenn í þessum flokki látið sjer sæma að skella nú skuldinni á nefndarmennina, sem hafa gert betur en fyrir þá var lagt, fyrir það sem þeir eiga einmitt sjálfir sök á, ef nokkur sök er?

Ísafold vill gjöra mig að höfundu erindisbrjefsins, segir að orð þess sjeu »stiluð af mjer sjálfum«. Þetta er einsog flest annað hjá Ísafold ekki einu sinni hálfur sannleikur. Jeg skal þá segja frá því hvaða þátt jeg átti í samningu brjefsins.

Björn Jónsson vildi að jeg kæmi á fund þjóðræðisflokksins vegna málefns eins er þar átti að ræða, en þóttist ekki geta fengið flokkinn til að kalla mig á fund nema annað tilefni væri til nærveru minnar á fundi flokksins en það sama mál. Hann kom því þá svo fyrir, að jeg var kosinn af flokknum ásamt Skúla Thoroddsen og Valtý Guðmundssyni til að semja uppkast að erindisbrjefi

handa nefndarmönnum, og var þá tilgangurinn að jeg kæmi þann veg á fund flokksins, til að ræða uppkastið. Jeg gjörði það af þægð að gegna þessari kosningu, en jeg tók það fram við þá Sk. Th. og Valtý, að jeg álitu það alveg þýðingarlaust að vera að semja neitt erindisbrjef. Stefnan væri gefin með blaðamannaávarpinu og Þingvallafundinum og öðrum umræðum um málið, og menn yrðu aðeins að vanda kosninguna í nefndina, en eiga að öðru leyti undir þeim mönnum er kosnir yrðu, að þeir gjörðu sitt bezta, svo sem þeir treystu sjer síðar að verja það fyrir þjóðinni. Þeir sinntu þessu ekki og jeg ljet þá undan. Þegar við komum saman uppi hjá Sk. Th. höfðum við ekki nema 10—15 mínútur til að vinna verkið. Jeg ætlaðist til að þeir skrifuðu uppkastið, og ætlaði sem minnst að gefa mig að því, en það stóð þá einhvernvegin svo á fyrir þeim, að þeir þóttust ekki eiga hægt með að skrifa. Jeg tók þá pennann og sagði þeim að stila. Sjálfur lagði jeg ekki til nema orð blaðamannaávarpsins og Þingvallafundarins, þau sem þaðan voru tekin. Svo hirtu þeir þetta uppkast sem gjört var. Jeg fjekk ekki meira að vita um hvað við það var gjört, og ekki var jeg á fundi þjóðræðisflokksins, er það var þar rætt og samþykkt. Mjer hefur síðar skilist, að uppkastið, svo flausturslega sem það var gjört, hafi verið samþykkt af flokknum óbreytt, og skil jeg varla að jeg hefði verið með því óbreyttu, ef jeg hefði tekið þátt í því að leggja síðustu hönd á það. Jeg vísa því frá mjer allri ábyrgð á því hvernig skjalið er úr garði gjört til þeirra sem gengu frá því og undirskrifuðu það.

Mjer datt það í hug seinna, þegar jeg var ekki kallaður frekara til af flokknum, að hjer hefði átt

að beita mig brögðum. Taka fyrir það, með því að láta mig »skrifa«, að jeg rjeðist síður á það, sem þjóðræðisflokkurinn gengi að í nefndinni, og heimtæði meira. Jeg kalla það brögð, af því að jeg átti ekki kost á að ræða brjefið til hlítar og ganga frá því til fullnaðar.

En nú hefur allt snúist á bezta veg. Frv. er gott oss til handa einsog það er, hvað sem um erindisbrjefið má segja. Og erindisbrjefið er skýr sönnun þess, þó að að því megi ýmislegt finna, að frjálslyndi flokkurinn á þingi í fyrra hefði hiklaust gengið að frv. millilandanefndarinnar ef það hefði fyrir þeim legið, og ekki getað þakkað Dönum nóg-samlega fyrir frjálslyndi þeirra við oss.

Ísafold segir að jeg byggi kosti frv. á algjörðu rjettleysi voru. Þetta er ekki rjett. Þó að vjer hefðum ekki t. d. samþykkt innlimun Íslands 1903 og gefið Dönum þá hönd yfir öllum málum vorum, þá myndi jeg álita frv. sömu stórmiklu rjettarþótina, sem jeg álit það nú vera. En frv. er mjer auðvitað enn kærkomnara, því lengra sem vjer vorum búnir að sökkva oss niður í rjettleysið og binda hendur vorar við náð Dana.

Það er útúrsnúningur og ekki annað, er Ísafold segir að »jeg reisi ekki kosti frv. á orðum þess sjálfs, heldur á tilbúningi sjálfs min og engu öðru«. Jeg segi það í ritlingnum að jeg ætli að eins að lýsa hugsuninni í frv., aðaldráttum þess, eins og jeg skildi frv., jeg ætlaði ekki að þræða orð frv. En Ísafold ætlar ef til vill að neita því, og kallar það tilbúning minn, að Ísland fái viðurkennd með frv. þessi algildu einkenni sjálfstæðs ríkis: sína eigin landeign með landhelgi, sem það

fær eitt ráðin yfir, sjerstakan fæðingarrjett og eigið óháð ríkisvald. Ísafold heldur ef til vill, að vjer höfum nú þessi rikiseinkenni, þó að Danir ráði lögum vorum eins og þeir vilja, skamti oss dansk-an fæðingarrjett eins og þeir vilja og skamti oss úr hnefa vald yfir málum vorum eftir vild sinni. Ísafold þykist ekki skilja 6. gr. frv., og gjörir sig þar að aula fyrir allri þjóðinni með því að prenta upp greinina alla og kannast þó ekki við það sem jeg hef sagt úr henni. Í greininni er það gjört að samningsatriði við Íslendinga, sem Íslendingar eiga að samþykkja, að Danir ráði sinum eigin sjermál-um alveg eins og Íslendingar sinum. Jeg segi í ritlingnum, að slíkt ákvæði væri óhugsanlegt í samningi milli undir- og yfirríkis. Ísafold þarf að átta sig betur á þessu atriði.

Jeg segi í ritlingnum, að í rauninni verði ekki utanríkismál sameiginleg mál, nema að því leyti sem þau snerta ekki Ísland sjerstaklega, því að þá liggi þau undir samþykki Íslands. Ísafold hefur ekki annað við þetta að athuga, en að hún heldur að jeg hafi gleymt konsúlunum, að þeir geti varðað Ísland sjerstaklega, en í frv. sje aðeins tekið fram að þjóðasamningar, sem snerta Ísland sjerstaklega, liggi undir samþykki Íslands. Jeg get huggað Ísafold með því, að það er enginn vafi á því eptir almennum lögskýringarreglum að í ákvæðinu um þjóðasamningana verður álitin liggja sú grundvallarsetning, að utanríkismálum yfir höfuð, sem snerta Ísland sjerstaklega, verði ekki skipað án vors samþykkis, og þá heldur ekki konsúlamál-um. T. t. gætum vjer vafalaust fengið skipaða sjerstaka konsúla er hefðu aðeins íslenzkra hags-

muna að gæta, en vjer yrðum auðvitað að launa þeim.

Ísafold segir að mjer sje sama um það eða gjöri ekkert úr því, þó að Danir misbeiti valdi sínu á oss eins og þeir vilji. Mjer er einmitt ekki sama um þetta. *Jeg vil einmitt taka frv. af því að þá geta Danir ekki lengur misbeitt valdi sínu á oss.* Þeir missa þá einmitt tókin á oss til þess að gjöra það. Það er Ísafold, sem vill halda áfram að byggja allt á góðvild Dana og náð og láta þá geta misbeitt valdi á oss.

Ísafold mislikar það við mig, að jeg skuli ekki vilja skrökva því að þjóðinni, einsog Ísafold er nú farin að gjöra, að rjettarafstaða vor Íslendinga gagnvart Dönum sje betri en hún er. Þetta fær hún mig þó aldrei til að gjöra, sízt nú, þegar það riður á að þjóðin fái að vita það sanna, svo að hún skilji fyllilega, að greinilegar getur hún ekki gengið annari þjóð á hönd, heldur en hún hefur gjört 1903, og láti því ekki sina eigin landsmenn, Ísafold og fjelaga hennar, villa sig til að hafna tilboði um fullt sjálfstæði landsins og ríkisrjettindi með tónum imynduðum og ósönnum göllum á nefndarfrv.

Ísafold fer að vitna í rit mitt »Uppgjöf landsrjettindanna« er út kom vorið 1903 til sönnunar því, að jeg hafi haft hærri hugmynd áður um rjettarstöðu Íslands. Jeg var í riti þessu að sýna fram á, að Dönum hefði aldrei tekist til þess tíma (1903) að koma neinum beinum ákvæðum inn í stjórnarlög vor, er staðfestu kenning Dana um að vjer værum innlimaðir í Danmörku, og jeg skorði alvarlega á menn að gæta þess áfram að skemma ekki stjórnarlög vor með neinni slikri viðurkenningu, og sjerstaklega að setja ekki í stjórn-

arskrána ákvæði um að lög vor þyrfti að leggja undir ríkisráðið danska og dönsku ráðgjafana, því að þá værum vjer með því búinir að viðurkenna yfirvald Dana yfir málum vorum, og þá væri vor sögulegi rjettur til að vera sjálfstæð þjóð eða ríki sjer gefinn upp af oss.

Björn Jónsson kannaðist þá við að jeg hefði mikið til míns máls, en ekki studdi hann mál mitt þá. Hann var þvert á móti fylgjandi öðrum landsmönnum og samþykkur því, að mál vor yrðu bundin í ríkisráðinu, eins og gjört var þá.

Þá var ekki tortrygnin við Dani. Ekki hjá honum, og heldur ekki hjá Kristjáni Jónssyni eða öðrum leiðtogum þjóðarinnar. Kr. Jónsson sagði þá á alþingi að það væri gjört í *æsingaskyni* að eins af oss landvarnarmönnum, er vjer töluðum um *afsal* landsrjettinda, þar sem ræða væri um »*söguleg landsrjettindi*« vor. Söguleg rjettindi væri engin rjettindi, því *vjer ættum eftir að afla oss þeirra, fá þau viðurkend* af Dönum. »Hvergi og aldrei höfum vjer fengið *viðurkennan* þann rjett, að mál vor eigi að liggja fyrir utan verksvið ríkisráðsins«, segir hann þá, þar væri að eins um söguleg rjettindi að ræða, og því væri óhætt að afsala þeim, það væri ekkert afsal rjettinda. Nú þegar oss stendur til boða viðurkenning á öllum þeim sögulega rjetti, sem vjer höfum nokkurntíma átt, þá fer aftur Kr. J. að tala sjálfur í »*æsingaskyni*« má nú með sanni segja, um afsal sögulegra landsrjettinda, af því að nefndarfrv. hefur ekki áskilið Íslandi einhverja tiltölulega og alveg þýðingarlausu hluttöku í konungskosningu þegar Glücksborgarættin deyr út í Danmörku, sennilega hvorki á þessari öld nje hinum næstu.

Þannig er samkvæmnin hjá þessum stjórn-
málamönnum vorum.

Það er nú einmitt samkvæmt skoðun minni,
er jeg ljet í ljósi í fyrnefndu riti 1903, sem Ísaf.
vitnar til, að jeg tel nú að vjer sjeum innlimaðir
að lögum í Danmörku. Jeg sagði þá, að það yrði
afleiðingin af samþykkt rikisráðsákvæðisins, og var-
aði því við henni. Jeg meinti þetta þá, og það
kom í ljós, að jeg hafði rjett fyrir mjer, enda unn-
uzt menn á mitt mál, þar á meðal Björn Jónsson,
en þó fyrst eptir að glappaskotið var gjört og vjer
orðnir innlimaðir.

Nú er svo komið fyrir oss, að vjer getum
engin lög samþykkt svo að dönsku ráðgjafarnir
hafi ekki, af oss viðurkenndan, rjett til að sjá þau
og rannsaka, hvort þau sjeu ekkert óþægileg fyrir
Dani. Ef þeim þykir það, þá vitna þeir til jafn-
rjettis þegnanna, sem þeir nefna svo, og láta skera
lögin niður (þ: mótmæla því að konungur staðfesti
þau). Hjer eru Dönum engin takmörk sett. Það
eru þeir sem segja til, hvort þeir álita, að lögin
skerði jafnrjetti þegnanna. Og þeir útpýða lögin 2.
jan. 1871, sem marka sjermálasvið vort; þeir segja
til, hvort vjer eigum að fá að ráða einhverju máli
einir, eða þeir eigi að ráða því fyrir oss. Svona
er nú ástandið núna. Jeg er ekki að skrökva því
upp eða gjöra verra úr því en það er. En jeg
vil ekki leyna þjóðina því, hvað það er hryllilegt.
Birni Jónssyni og Kristjáni Jónssyni og Skúla
þótti ekkert að því að ganga að þessu 1903, þó að
þeir sæju síðar hvaða axarskapt þeir þá gjörðu.
En vjer sitjum nú í þessu ástandi, meðan Dönum
þóknast. Þar er ekkert »meðan um semur« okkar
megin. Ef vjer ætluðum að fara að breyta stjórn-

arskránni og losa málin úr ríkisráðinu, þá kæmu dönsku ráðgjafarnir með skærin og klipptu í sundur lögin sem ráðgjafi okkar kæmi með í því skyni í ríkisráðið til staðfestingar, »því að«, segðu þeir, »þau miða til að losa um sambandið milli Íslands og Danmerkur, en þar eigum vjer að vera á verði eptir viðurkenningu Íslendinga sjálfra, eins og einnig til að verja jafnrjetti þegnanna«.

Úr þessu ástandi vilja höfuðleiðtogar Íslendinga, sem jeg nefndi áðan, ekki með neinu móti að vjer losumst.

Ísafold hefur tekið fyrir í fyrgreindu tölublaði að verja samsætisræðu Sk. Th., sem jeg tók til athugunar í ritl. minum um daginn, í greininni »Hvað foringinn segir«.

Jeg hjelt að þeir fjelagar, Bj. J. og Sk. Th., ætluðu að lofa ræðunni að liggja þar sem jeg hafði skilið við hana, því að Sk. Th. afneitaði ræðunni þegar er hann hafði lesið umsögn mína um hana, eða vildi ekki kannast við að hún væri rjett höfð eptir. Ísafold er auðsjáanlega ekki á sama máli. Hún vill ekki kannast við að hafa skrökvað upp ræðunni, og nú verður hún að taka á sig að verja hana fyrir kompanið.

Jeg get verið fljótur að lýsa þeirri vörn, sem Björn flytur þar fyrir Skúla.

Hún er ekki ósvipaður Bjarnargreiði við Skúla þeim sem samsætisræðan hans Skúla hefði verið fyrir »niðja vora«, ef jeg hefði ekki tætt hana í sundur í tíma.

Björn segir ekki eitt einasta orð af viti til varnar greininni. Það lendir allt í ónotum til mín

og þau gjöra mest til að fylla Ísafoldar-dálkinn. Allt er skilningsleysi hjá mjer, »þverhöfðalegur út-úrsnúningur« eða »samvizzkulaus ljettúð«.

Dáltil tilraun til að verja Skúla er það, er Björn segir að Skúla hafi á »elleftu stundu« hugkvæmzt að koma hugtakinu »fullveðja ríki« inn í frv. í stað orðsins »land« til að bæta úr því með *orðum*, sem ávantaði að skýrt væri tekið fram að *efninu* í frv. En Skúli og Björn hafa þar gleymt því að um slík hugtök sem þetta (fullveðja ríki) er einmitt ekki litið á orðin fyrst og fremst heldur efnið, Skúli átti því að reyna að fá efnið lagað, en ekki vera að hringla með orðalagið, sem var hans eigið verk.

Hin tilraunin að verja Skúla er þó enn þá verri hjá Birni. Jeg sýndi fram á í grein minni, að í ræðunni væru orð frv. höfð rangt eftir af Skúla í mikilvægu atriði, til að sanna mál hans. Þar væri byggt á því að í frv. væri nefnd *landhelgi ríkisins*, en þau orð kæmu hvergi fyrir í frv. Til þess að komast fram úr þessu finnur Björn upp á því að *breyta* beinlínis orðum Skúla í ræðunni, og fer að bisa við að sanna að »landhelgi *við* Ísland« komi fyrir í frv., en því hafði jeg aldrei neitað, heldur hinu, að landhelgi *ríkisins* kæmi þar fyrir.

Þetta var síðari Bjarnargreiðinn.

Hitt í ræðunni mun nú eiga að biða annars verjanda.

